

LETUM NON OMNIA FINIT*
(Світлої пам'яті Михайла Миколайовича ШВАГУЛЯКА)

5 серпня 2013 р. відійшов у вічність наш колега і наставник, доктор історичних наук, професор кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн Михайло Миколайович Швагуляк. Болюча втрата спонукає нас поглянути на життєвий шлях цього українського історика, виваженої і доброзичливої людини.

Михайло Миколайович Швагуляк народився 21 вересня 1936 р. у селянській сім'ї в селі Дідилів Кам'яно-Бузького району на Львівщині. Його батько був сільським ковалем, а мати – простою селянкою. Дитинство Михайла Миколайовича припало на воєнні роки, які закарбували в його пам'яті чимало історій тих лихоліть. Допитливий хлопець багато часу проводив у батьківській кузні, де збирались старші односельці й ділились пережитим. Напевне цей чинник був вирішальним у виборі майбутньої професії. Після закінчення у 1954 р. школи в рідному селі, юнак вступив на історичний факультет Львівського університету. Будучи студентом, у 1958 р. одружився з Ольгою Іванівною Зельман, котра до останніх його днів залишалась вірною супутницею і порадицею. Два роки по тому у подружжя народилася донька – Лілія.

Одержавши 1960 р. диплом за спеціальністю “Історик. Викладач історії”, Михайло Миколайович певний час працював вихователем та вчителем історії у Львівській школі-інтернаті № 7, а вже 1964 р. знову повернувся до університету як аспірант кафедри нової та новітньої історії. На становлення науковця, за спогадами самого Михайла Миколайовича, вирішальний вплив справили старший викладач Яків Павлович Товстуха та професор Мартин Фаркашевич Лебович. Результатом кропіткої дослідницької праці стала захищена 1969 р. кандидатська дисертація на тему “Боротьба робітничого класу Німеччини на захист своїх соціальних і політичних прав у роки відносної стабілізації капіталізму” (керівник М. Ф. Лебович).

* Смерть – це ще не кінець (лат.).

Після завершення навчання в аспірантурі молодому науковцю не знайшлося місця роботи у Львівському університеті і протягом 1967–1973 рр. Михайло Миколайович працював асистентом, а згодом старшим викладачем кафедри марксизму-ленінізму Львівського зооветеринарного інституту. За його ж спогадами, це були “втрачені роки”, адже викладання марксизму-ленінізму мало сприяло науковому поступу. За таких обставин у 1973 р. він за конкурсом обраний на посаду старшого наукового співробітника Інституту суспільних наук АН УРСР (з 1993 р. – Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України). Спочатку молодий історик працював у відділі критики ідеології та політики антикомунізму (невдовзі розформований), згодом у відділі філософії, і, нарешті, на початку 1975 р. перейшов у відділ історії України. Втім і на новому місці праці деякий час довелося займатися проблемами “розвинутого соціалізму”, хоча учений не припиняв досліджувати “українське питання” у політиці Німеччини та Польщі міжвоєнного періоду. Підсумком наполегливої праці став вихід 1983 р. монографії “Україна в експансіоністських планах німецького фашизму. 1933–1939 рр.” (російською мовою), на основі якої в 1984 р. він успішно захистив докторську дисертацію у Київському університеті. Два роки по тому за згадану монографію Михайло Миколайович удостоївся премії Академії Наук УРСР.

З 1985 р. Михайло Миколайович обіймав посаду провідного наукового співробітника Інституту, певний час був завідувачем сектору українсько-польських відносин. За спогадами його товариша – доктора історичних наук, професора, завідувача відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України Івана Григоровича Патера, Михайло Миколайович приятелював із професорами Петром Сардачуком, Юрієм Сливкою, Олексієм Юристовським, доцентом Львівського університету Геннадієм Кипаренком та ін.

У 1996 р. Михайло Миколайович повернувся до своєї *alma mater* – Львівського університету, де до 2008 р. очолював кафедру нової та новітньої історії* – ту саму кафедру, де колись розпочинав свою наукову діяльність як аспірант. З приходом нового завідувача роботу кафедри поставлено на нову основу: розроблено актуальні спецкурси для студентів, омолоджено науково-викладацький склад, посилено увагу до захисту аспірантами кандидатських дисертацій. Зокрема, під керівництвом Михайла Миколайовича кандидатські дисертації із всесвітньої історії захистили Віталій Кушнір, Андрій Боляновський, Ігор Мрака, Руслан Сіромський, Марта Гавришко, Оксана Дутко. За редакцією Михайла Миколайовича підготовлено сучасні посібники для студентів вишів: *Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки. 1918–1945 рр.* / З. Баран, Г. Кипаренко, С. Мовчан, М. Швагуляк. – Львів, 2005 (перевиданий 2008 р.) та *Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1945 – початок XXI ст.)* / З. Баран, Г. Кипаренко, А. Козицький, С. Мовчан, Р. Сіромський, М. Швагуляк. – Львів, 2011.

* З 2010 р. кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн.

Викладач розробив і тривалий час читав нормативний курс “Історія країн Західної Європи та Америки першої половини XX ст.”, “Суспільно-політичні течії та рухи в Європі XIX–XX ст.”, “Історія Німеччини” (для студентів-філологів), низку спецкурсів.

Упродовж багатьох років професор М. Швагуляк був членом Вченої ради Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича, Вченої ради історичного факультету Львівського університету імені Івана Франка, експертної ради ВАК України з юридичних та політичних наук (1992–1994), спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій в Інституті українознавства та на історичному факультеті Львівського університету (історія, політологія).

Пам'ятаємо Михайла Миколайовича як поважного науковця, серед сфер зацікавлення якого історія Німеччини, Польщі та звісно ж – України. Результати своїх досліджень він неодноразово виголошував на високих наукових зібраннях: Міжнародному Конгресі Україністів, конференціях “Україна–Польща: важкі питання” та ін. Підсумком наукової роботи у цьому напрямку стали численні статті у вітчизняних та зарубіжних виданнях, а також монографія *Історичні студії: Українці на роздоріжжях та крутих поворотах історії (др. пол. XIX – пер. пол. XX ст.)*. – Львів, 2013, вихід якої Михайло Миколайович з нетерпінням очікував і таки дочекався. На жаль, нереалізованою залишилася мрія останніх років – написати історію рідного села Дідилів. Після того як 2008 р. професор М. Швагуляк добровільно відмовився обіймати посаду завідувача, він з головою поринув у дослідження минулого своєї малої батьківщини. Йому вдалося зібрати в архівах і бібліотеках чималий масив матеріалів, які охоплюють минуле Дідилово від найдавніших часів до XIX ст. Водночас із роботою Михайло Миколайович багато часу присвячував духовному удосконаленню – вивчав релігійну літературу, періодично відвідував церкву Святого Архистратига Михаїла на вул. Винниченка, 22.

Останніми роками Михайло Миколайович боровся з недугою – цукровим діабетом, а восени 2012 р. переніс інсульт. Учений прагнув якнайшвидше повернутися до улюбленої роботи, жадав спілкування з колегами, виношував нові наукові плани та збутисть цьому не судилося. Ранком 5 серпня 2013 р. Михайла Миколайовича не стало... Поховали вченого на Голосківському кладовищі Львова (поле 34). Як пам'ять про колегу нам залишаються його добрі справи і вчинки.

Колектив кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн

**БІБЛІОГРАФІЯ ПРАЦЬ
МИХАЙЛА МИКОЛАЙОВИЧА ШВАГУЛЯКА
(1967–2013)**

1967

До питання радянської історіографії німецького робітничого руху в період відносної стабілізації капіталізму // Питання нової і новітньої історії. Міжвідомчий науковий збірник. Вип. 4 / Київський державний університет ім. Тараса Шевченка. Київ, 1967. С. 179–186.

1968

Боротьба робітничого класу Німеччини проти наступу буржуазії на життєві права трудящих у 1924 р. // Питання нової і новітньої історії. Міжвідомчий науковий збірник. Вип. 6 / Київський державний університет ім. Тараса Шевченка. Київ, 1968. С. 94–106.

1969

Борьба рабочего класса Германии в защиту своих социальных и политических прав в годы относительной стабилизации капитализма. Автореф. дис. на соиск. ученой степени канд. истор. наук / Львовский государственный университет имени Ивана Франко. Львов, 1969. – 24 с.

1974

Німецький робітничий рух 1924–1929 рр. у працях істориків НДР // Питання нової і новітньої історії. Міжвідомчий науковий збірник. Вип. 19 / Київський державний університет ім. Тараса Шевченка. Київ, 1974. С. 101–109.

1976

Під прапором братерської солідарності (40-річчя Антифашистського конгресу діячів культури у Львові) // Український історичний журнал. Київ. 1976. № 4. С. 137–140. [*У співавторстві з Я. Лялькою*].

1980

Викриття в марксистській історіографії антинаукового характеру “остфоршунгу” // Вісник Львівського університету. Серія історична. Вип. 16. Львів: Вища школа, 1980. С. 35–42. [*У співавторстві з Г. Кипаренком*].

Польсько-німецьке зближення 1933–1934 рр. і експансіоністські плани німецького фашизму // Проблеми слов'янознавства. Республіканський міжвідомчий науковий збірник. Львів: Вища школа, 1980. Вип. 22. С. 39–49.

1982

“Остфоршунг” на службі німецької імперіалістичної експансії // Український історичний журнал. Київ. 1982. № 8. С. 58–68.

1983

Украина в экспансионистских планах германского фашизма (1933–1939 гг.). Киев: Наукова думка, 1983. – 246 с.

До питання німецько-польсько-чехословацьких відносин у 1934 р. // Проблеми слов'язнознавства. Республіканський міжвідомчий науковий збірник. Львів: Вища школа. 1983. Вип. 28. С. 29–38.

1984

Насувалась воєнна гроза... Ужгород: Карпати, 1984. – 208 с. [*У співавторстві з П. Сардачуком*].

Украина в экспансионистских планах германского фашизма (1933–1939 гг.). Автореф. дис. на соиск. ученой степени док. истор. наук / Киевский государственный университет имени Т. Г. Шевченко. Киев, 1984. – 49 с.

Советские историки об антинаучном характере нацистского “остфоршунга” // История СССР. Москва, 1984. № 3. С. 76–83.

1987

Неонацизм без маски. Київ: Політвидав України, 1987. – 150 с.

Неонацизм: курсом реваншу // Український історичний журнал. Київ. 1987. № 7. С. 19–30.

На крутому переломі. Українське питання в міжнародній політиці напередодні та на початку Другої світової війни // Вільна Україна. Львів. 1989. 1, 4 серпня.

1989

Фюрер, дуче і ... “бритоголові”. Львів: Каменяр, 1989. – 168 с.

Возз'єднання західноукраїнських земель з Радянською Україною. Київ: Наукова думка, 1989. – 483 с. [*У співавторстві з Ю. Сливкою, В. Масловським, Я. Лялькою та ін.*].

Украинские Карпаты. История. Киев: Наукова думка, 1989. – 260 с. [*У співавторстві з Ю. Сливкою, Я. Ісаєвичем, В. Бараном та ін.*].

Transcarpathian drama. The start // News from Ukraine. Kiev. July, 1989. № 31.

Western Ukraine: The crux of 1939 pact // News from Ukraine. Kiev. August, 1989. № 32.

1990

“Українська карта”. Українське питання в міжнародній політиці напередодні та на початку Другої світової війни // Дзвін. Львів. 1990. № 7. С. 83–95.

КПЗУ і події на Західній Україні у 1930 р. // Актуальні проблеми історії КПЗУ. До 70-річчя створення партії. Матеріали радянсько-польської конференції (Львів, 3–4 березня 1989 р.) Львів: Світ, 1990. С. 178–183.

Гей, там на горі, на Маківці // Просвіта. Львів. 1990. Квітень.

На Маківці, під Стрипою, Бережанами... // Вільна Україна. Львів. 1990. 29, 31 травня.

В часи національної скорботи (До роковин польської урядової “пацифікації” в Галичині) // За Вільну Україну. Львів. 1990. 24, 25, 27, 28, 30, 31 жовтня.

1991

Суспільно-політична ситуація у Західній Україні на початку 30-х років ХХ ст. // Записки Наукового Товариства імені Шевченка. Т. ССХХІІ. Праці історико-філософської секції. Львів, 1991. С. 111–145.

30 червня 1941-го: Акт самоутвердження // За Вільну Україну. Львів. 1991. 27, 28, 29 червня.

1992

Українська політична еміграція в Німеччині у 30-х роках ХХ ст. // Українська еміграція. Історія і сучасність (Матеріали міжнародних наукових конференцій, присвячених 100-річчю еміграції українців до Канади). Львів: Каменярь, 1992. С. 316–334.

Західноукраїнська суспільність напередодні та під час німецько-польської війни 1939 р. // Україна: Культурна спадщина, національна свідомість, державність. Міжвідомчий збірник наукових праць. Вип. 1. Київ: Наукова думка, 1992. С. 143–172.

1993

“Пацифікація”. Польська репресивна акція у Галичині 1930 р. і українська суспільність / Академія Наук України. Ін-т українознавства ім. І. Крип’якевича. Львів. 1993. – 52 с.

З історії українсько-польських взаємин напередодні та під час німецько-польської війни 1939 р. // Україна–Польща: Історична спадщина і суспільна свідомість. Матеріали міжнародної наукової конференції, Кам’янець-Подільський, 29–31 травня 1992 р. Київ: Либідь, 1993. С. 232–241.

1994

Партійні поділи і загальнонаціональні інтереси. Проблема політичної консолідації українського національного руху Галичини (1919–1939 рр.) // Сучасність. Київ. 1994. № 2. С. 77–82.

Маловідома сторінка політичного життя Західної України передодня Другої світової війни (З історії Контактного Комітету. 1937–1939 рр.) // Записки Наукового Товариства імені Шевченка. Т. ССХХVIII. Праці історично-філософської секції. Львів, 1994. С. 207–248.

Партійні поділи і загальнонаціональні інтереси: проблема політичної консолідації українського національного руху Галичини. 1919–1939 рр. // Другий міжнародний конгрес україністів, Львів, 22–28 серпня 1993 р. Доповіді і повідомлення. Історія. Ч. II. Львів, 1994. С. 92–98.

1995

Осип Назарук: сторінки біографії // Український ліс. Львів, 1995. № 1. С. 55–62.

Контактний Комітет; Назарук О.; “Нормалізація”; “Пацифікація”; Ридз-Смігли Е.; “Санація”; Сікорський В.; Славек В.; Славой-Складковський Ф.; “Сокальський кордон”; Томашівський С.; Українська військова організація; Українська католицька народна партія; Українська християнська організація; Український католицький союз; Український союз хліборобів-державників; Фронт національної єдності // Довідник з історії України: У 3-х т. За ред. І. Підкови та Р. Шуста. Т. 2–3. Київ: Генеза, 1995.

Назарук О. Зі Львова до Варшави. Утеча перед Совітами в пам'ятних днях 2–13 жовтня 1939 р. Львів: Наук.Т-во ім. Шевченка, 1995. – 95 с. [Упорядкування, передмова, примітки].

У крутежі політики. Осип Назарук: сторінки біографії // Демократ. Львів. 1995. № 2, 3.

1996

Niemcy w ukraińskiej myśli politycznej (koniec XIX – pierwsza połowa XX wieku) // Polska–Niemcy–Ukraina w Europie. Materiały z konferencji naukowej, Rzeszów, 8–10. V. 1995 r. Rzeszów: Wydawnictwo Wyższej szkoły pedagogicznej, 1996. S. 129–143.

Польсько-українська конфронтація на зламі 20–30-х років ХХ ст.: Проблеми історіографії // Проблеми слов'янознавства. Республіканський міжвідомчий науковий збірник. Львів: Світ, 1996. С. 53–62.

Час надій, ілюзій та розчарувань. Німеччина в українській політичній думці (кінець ХІХ – перша половина ХХ ст.) // Політика і Час. Київ. 1996. № 12. С. 59–70.

Осип Назарук – журналіст, публіцист, редактор // Теоретичні та організаційні проблеми формування репертуару української книги та періодики. Доповіді та повідомлення Міжнародної наукової конференції, 25–26 серпня 1995 р. Львів, 1996. С. 400–408.

1997

До історії українсько-польських переговорів у 1921 р. Місія Тита Войнарівського // Записки Наукового Товариства імені Шевченка. Т. ССХХІІІ. Праці Історично-філософської секції. Львів, 1997. С. 126–147.

С. Томашівський і західноукраїнський консерватизм // Україна: Культурна спадщина, національна свідомість, державність. Збірник наукових праць. Вип. 3–4. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 1997. С. 309–336.

Українські консерватори і справа українсько-польських взаємин (1921–1939 рр.) // Polska i Ukraina. Sojuz 1920 r. i jego następstwa. Materiały z konferencji naukowej; Toruń, 16–18 listopada 1995 r. Toruń, 1997. S. 371–395.

1998

Штрихи до політичного портрета Львова (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.) // Lwów: miasto, społeczeństwo, kultura. Т. ІІ. Kraków: Wydawnictwo Naukowe WSP, 1998. S. 183–194.

Dyskusja // Polska Ukraina: trudne pytania. Т. 1–2. Materiały II międzynarodowego seminarium historycznego “Stosunki polsko-ukraińskie w latach 1918–1947”. Warszawa, 22–24 maja 1997. Warszawa, 1998. S. 53–58; 138–141; 208–209; 212–213; 219–220.

1999

Військові плани “зміцнення польського характеру” східних воєводств держави (березень 1938 р.) // Записки Наукового Товариства імені Шевченка. Т. ССХХХVІІІ. Праці історично-філософської секції. Львів, 1999. С. 562–583.

Пакт Ріббентропа-Молотова: “український” сюжет // Український Альманах. Варшава, 1999. С. 196–201.

Львів: від столиці Західноукраїнської держави до політичного центру українців Галичини (1918–1939 рр.) // Львів: місто, суспільство, культура: Збірник наукових праць. Т. 3. Спеціальний випуск Вісника Львівського університету. Серія історична. Львів, 1999. С. 469–492.

Проблеми всесвітньої історії в наукових дослідженнях С. Томашівського // Наукові зошити історичного факультету. Львівський державний університет імені Івана Франка. Вип. 2. Львів, 1999. С. 206–210.

Позиція та участь українців у німецько-польській війні 1939 р. // Україна–Польща: важкі питання. Т. 4. Матеріали ІV Міжнародного семінару істориків “Українсько-польські відносини під час Другої світової війни”, Варшава, 8–10 жовтня 1998 р. Варшава, 1999. С. 35–58.

Плани семінарських занять та методичні поради з новітньої історії країн Європи та Америки. Для студентів IV курсу історичного факультету. Львів, ЛДУ, 1999. – 24 с. [*У співавторстві з Г. Купаренком*].

Stanowisko i udział Ukraińców w niemiecko-polskiej kampanii 1939 r. // Polska–Ukraina: trudne pytania. T. 4. Materiały IV międzynarodowego seminarium historycznego “Stosunki polsko-ukraińskie w latach II wojny światowej”, Warszawa, 8–10 października 1998. Warszawa, 1999. S. 36–61.

Chronologia wydarzeń na Ukrainie Zachodniej w latach 1939–1945 // Polska–Ukraina: trudne pytania. T. 5. Materiały V międzynarodowego seminarium historycznego “Stosunki polsko-ukraińskie w latach II wojny światowej”, Luck, 27–29 kwietnia 1999. Warszawa, 1999. S. 14–31.

Dyskusja // Ibid. S. 141–142; 341–342.

Spoleczeństwo ukraińskie a państwo polskie w przededniu i w czasie wojny niemiecko-polskiej 1939 r. // Biuletyn ukraïnozawczy Poludniowo-wschodniego instytutu naukowego. Przemyśl, 1999. № 5. S. 59–73.

Nazaruk O. Ucieczka ze Lwowa do Warszawy. Wspomnienia ukraińskiego konserwatysty z pierwszej połowy października 1939 r. Przemyśl: Poludniowo-wschodni instytut naukowy, 1999. – 116 s. [*Співупорядник разом із С. Стемпенем*].

2000

Українське питання в міжнародних політичних кризах передодня Другої світової війни (1938–1939) // Вісник Львівського університету. Серія історична. Вип. 35–36. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2000. С. 296–320.

Національно-політична діяльність Дмитра Паліва у міжвоєнний період // Україна: Культурна спадщина, національна свідомість, державність. Збірник наукових праць. Вип. 7. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, Львів, 2000. С. 405–427.

Боляновський А. Дивізія “Галичина”. Історія. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 2000. – 528 с. [*Відповідальний редактор*].

Chronologia wydarzeń na Wołyniu i w Galicji Wschodniej w latach 1939–1945 (projekt) // Materiały VI międzynarodowego seminarium historycznego “Stosunki polsko-ukraińskie w latach II wojny światowej”, Warszawa, 3–5 listopada 1999. Warszawa, 2000. S. 110–165 [*У співавторстві з В. Філяром та М. Клімецьким*].

2001

Хроніка подій в Західній Україні у 1939–1945 рр. // Україна–Польща: важкі питання. Т. 5. Матеріали V Міжнародного семінару істориків “Українсько-польські відносини під час Другої світової війни”. Луцьк, 27–29 квітня 1999 р. Варшава, 2001. С. 14–30.

Контактний Комітет; Назарук О.; “Нормалізація”; “Пацифікація”; Ридз-Смігли Е.; “Санация”; Сікорський В.; Славек В.; Славой-Складковський Ф.; “Сокальський кордон”; Томашівський С.; Українська військова організація; Українська католицька народна партія; Українська християнська організація; Український католицький союз; Український союз хліборобів-державників; Фронт національної єдності // Довідник з історії України. А–Я. За заг. ред. І. Підкови та Р. Шуста. 2-е вид. доопр. і доп. Київ: Генеза, 2001.

Програма з курсу “Історія країн Західної Європи та Америки новітнього часу” для студентів історичного факультету. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 22 с. [У співавторстві з С. Мовчаном, Г. Кипаренком].

2002

“Східна криза” і зовнішньополітичні альтернативи Пруссії: українські “пунктири” (1853–1854) // Вісник Львівського університету. Серія історична. Вип. 37. Ч. 1. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2002. С. 381–395.

На зламі епох: Львів у вересні 1939 р. // Lwów: Miasto, społeczeństwo, kultura. T. IV. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2002. S. 361–372.

2003

Українська і Польська держава: між конфронтацією та порозумінням (кінець 1920-х – 1935 роки) // Вісник Львівського університету. Серія історична. Вип. 38. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2003. С. 368–405.

Польська держава в концепціях західноукраїнських політичних середовищ (1920–1939 рр.) // Polska–Ukraina: historia, polityka, kultura. Materiały międzynarodowej konferencji naukowej. Warszawa–Szczecin, 2003. S. 82–99.

Боляновський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945). Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка; Канадський інститут українських студій Альбертського університету, 2003. – 686 с. [Наукова редакція].

2005

Основні риси соціально-економічного розвитку; Політичні рухи та напрямки; Міжнародні відносини; Німеччина // Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки 1918–1945 рр. / Баран З. А., Кипаренко Г. М., Мовчан С. П., Швагуляк М. М. За редакцією М. М. Швагуляка. Львів: Афіша, 2005. С. 7–19; 20–32; 48–77; 140–164.

Бісмарк і українське питання // Вісник Львівського університету. Серія історична. Вип. 39–40. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2005. С. 277–299.

2006

Томашівський С. // Українське козацтво. Мала енциклопедія. 2-е вид. доопрац. і доп. Київ–Запоріжжя: Генеза; Прем'єр, 2006. С. 567–568.

2007

Національно-політична діяльність Дмитра Палієва у міжвоєнний період // Дмитро Паліїв: Життя і діяльність, 1896–1944. Львів, 2007. С. 437–463.

Львівський осередок українських консерваторів у 20–30-х роках ХХ століття // Львів: місто, суспільство, культура: Збірник наукових праць. Т. 6. Спеціальний випуск Вісника Львівського університету. Серія історична. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2007. С. 480–490.

2008

Основні риси соціально-економічного розвитку; Політичні рухи та напрямки; Міжнародні відносини; Німеччина // Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки 1918–1945 рр. / Баран З. А., Кипаренко Г. М., Мовчан С. П., Швагуляк М. М. За редакцією М. М. Швагуляка. Друге видання. Львів: Афіша, 2008. С. 7–19; 20–32; 48–77; 140–164.

Історія українсько-польських стосунків у науковій концепції Степана Томашівського // *Historia–mentalność–tożsamość. Miejsce i rola historii oraz historyków w życiu narodu polskiego i ukraińskiego w XIX i XX wieku.* Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2008. S. 506–518.

Німеччина // Світова історія: ХХ століття. Енциклопедичний довідник / За ред. І. Підкови та Р. Шуста. Львів: Літопис, 2008. С. 562–571.

2009

Степан Томашівський про досвід визвольних державницьких змагань українців // Вісник Львівського університету. Серія історична. Вип. 44. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2009. С. 417–439.

2010

Програма з курсу “Новітня історія країн Західної Європи і Америки (1918 – початок ХХІ ст.)”. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 58 с. [У співавторстві з С. Качарабою, Г. Кипаренком, С. Мовчаном, Р. Сіромським].

2011

Формування повоєнного міжнародного порядку; Еволюція партійно-політичних систем у повоєнний період; Німеччина // Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1945 р. – початок ХХІ ст.): [навч. посіб. для студ. вищ.

навч. закл.] / Баран З. А., Кипаренко Г. М., Козицький А. М., Мовчан С. П., Сіромський Р. Б., Швагуляк М. М.; За ред. М. М. Швагуляка. Львів: Тріада Плюс, 2011. С. 8–58; 160–179; 430–509.

2013

Історичні студії: Українці на роздоріжжях та крутих поворотах історії (др. пол. XIX – пер. пол. XX ст.). Львів: Тріада Плюс, 2013. – 748 с.

Уклав Руслан Сіромський